

هزینه‌ی زیست محیطی

نسل‌کشی اسرائیل در غزه

به‌سوی یک سیاست جمعی علیه بی‌ثباتی

شودا چودری (ائتلاف پایان‌دادن جنگ)

ترجمه‌ی محسن صفاری

Credit MAHMUD HAMSONIT HAMSONIT-Flickr

پشتیبانی غرب از جنگ به معنای پشتیبانی از ویرانی بی‌سابقه‌ی زیست‌محیطی است.

یکی از زنده‌ترین تصویرهای هزینه‌های زیست‌محیطی جنگ زمانی بود که در جریان جنگ اول خلیج فارس، ۷۰۰ میدان نفتی کویت به‌آتش کشیده شد. در نتیجه، مقدار حیرت‌انگیز ۱۱ میلیون بشکه نفت خام به خلیج فارس سرازیر شد و ستون دود ناشی از آتش تا ۸۰۰ کیلومتر گسترش یافت.^۱ در زمین و در سطح بیابان نیز نزدیک به ۳۰۰ دریاچه‌ی نفتی تشکیل شد و خاک منطقه را برای سالیان دراز آلوده کرد.^۲ دو دهه بعد و پس از فاجعه‌های فراوانی از این دست در مناطق جنگی سراسر جهان و مناظره‌های بی‌پایان در مورد رابطه‌ی بین جنگ‌ها و تغییر اقلیم، نسل‌کشی اسرائیل در غزه یکبار دیگر از انتشار گازهای مرگبار ناشی از جنگ، گازهای گرم‌کننده‌ی کره‌ی زمین، پرده برمی‌دارد. با این همه دولت‌ها در سراسر جهان چشم بر پیامدهای سیاست‌های خارجی و دفاعی خود در این زمینه می‌پوشند.

بنابر برآورد آغازین برنامه‌ی محیط زیستی سازمان ملل، اثر زیست‌محیطی جنگ غزه بی‌سابقه است. این جنگ فلسطینیان را در برابر آلودگی فزاینده‌ی خاک، آب، هوا، و خطرات آسیب‌های بازگشت‌ناپذیر به زیست‌سامان‌های طبیعی آنها قرار داده است.^۳ پژوهش دیگری در این زمینه آشکار می‌سازد که برون‌دادهای کربنی در دو ماهه‌ی آغازین جنگ در غزه از رد پای کربنی سالیانه‌ی بیش از بیست کشور از آسیب‌پذیرترین کشورها در برابر تغییرات اقلیمی فراتر رفته است.^۴

حمایت غرب از نسل‌کشی اسرائیل و ناتوانی جامعه‌ی بین‌المللی در پایان بخشیدن به این جنگ فاجعه‌آمیز بار دیگر دورویی شوم آنها را در مورد بحران زیست‌بومی نشان داده است. آنها از یک‌سو درباره‌ی خطرات فروپاشی اقلیمی یاوه‌گویی می‌کنند، از سوی دیگر بر انباشت نگرانی‌ها از اثرات بلندمدت جنگ و اشغال‌گری اسرائیل چشم می‌پوشند. اما تنها رد پای کربنی جنگ ما را سراسیمه نمی‌کند. بازسازی غزه با هزینه‌ی زیست‌محیطی بسیار بزرگ‌تری همراه خواهد بود. برآورد شده است که بازسازی غزه موجب تولید نزدیک به ۶۰ میلیون تن دی‌اکسید کربن خواهد بود. هم‌چنین، برآورد

شده است که برون‌داد گازهای ناشی از بازسازی غزه بیشتر از برون‌داد سالانه‌ی بیش از ۱۳۵ کشور و برابر با برون‌داد سالانه‌ی کشورهای سوئد و پرتغال خواهد بود.^۵ زمان درازی است که مردم فلسطین قربانیان جنگ و اشغال‌گری بوده‌اند اما آنان هم‌چنین در منطقه‌ای زندگی می‌کنند که آسیب‌پذیرترین منطقه در برابر تغییر اقلیم است. نوار غزه، ساحل غربی و مناطق پیرامون آنها به‌طور عمده گرم و بخش بزرگی از این سرزمین خشک و نیمه‌خشک است.^۶ همراه با تغییر اقلیم، افزایش دما و بی‌آبی شدت بیشتری خواهد یافت.^۷ اثرات تغییر اقلیم، مانند کم‌آبی، ناامنی غذایی، و رویدادهای ناشی از هوای نامعمول، بحران انسانی را در غزه شدیدتر خواهد کرد و به‌زیستی باقی‌مانده‌ی جمعیت را به‌خطر خواهد انداخت.

جنگ در غزه تنها چشم‌انداز کوچکی از رد بزرگ‌تر پوتین نظامی جنگ‌ها و مجتمع‌های صنعتی - نظامی است. برون‌داد گازهای ناشی از فعالیت نظامی بالاتر از همیشه است و داده‌های تازه نشان می‌دهند که در سال ۲۰۲۲، برون‌داد جهانی دی‌اکسید کربن ۱۸۲ بار بیشتر از برون‌دادهای سال ۱۸۵۰ بوده است.

جنگ اوکراین هم از رد پای کربنی جنگ درس‌های هم‌سانی دارد. پژوهش فراگیری از سوی اکواکشن^۸ آشکار کرد که از زمان حمله‌ی شوروی به اوکراین ۱۷۵ میلیون تن دی‌اکسید کربن و دیگر گازهای گلخانه‌ای ناشی از این جنگ در جوّ رها شده است. در یمن، سومالی و سودان جنگ و تغییر اقلیم با افزایش بیماری‌های بوم‌گیر و همه‌گیر، خشک‌سالی شدید، سیل، و کمبود غذا در حال تشدید بحران انسانی هستند. کشورهای جنگ‌زده‌ی آسیب‌پذیر مانند سوریه، افغانستان، و عراق با تغییر شدید آب‌وهوای ناشی از تغییر اقلیم دست‌وپنجه نرم می‌کنند و بدون پشتیبانی و حمایت مالی مناسب برای رویارویی با این رویدادهای بی‌رحمانه به حال خود رها شده‌اند.

کنفرانس‌های کشورهای سازمان ملل برای تغییر اقلیم بارها ناتوانی خود برای مسئول شناختن مجتمع‌های صنعتی - نظامی در ایجاد سرسام‌آور گازهای سمی نشان داده‌اند. آنها نه تنها برای گازهای ناشی از سوخت فسیلی بل هم‌چنین برای آلودگی‌های رادیواکتیو ناشی از سوخت اتمی باید مسئول شناخته شوند. راست آن‌که سال گذشته،

در جریان کنفرانس اقلیمی ۲۸، هیچ «سندی که کمک فعالیت‌های نظامی یا جنگ‌ها به بحران اقلیمی در آن آمده باشد»^۹ صادر نشد.

سال ۲۰۲۳، آمریکا با اختصاص بودجه‌ای ۹۱۶ میلیارد دلاری به ارتش، بزرگ‌ترین هزینه‌ی نظامی را داشت. آنها تنها ۱۷.۵ میلیارد دلار به صندوق خسارت‌های کنفرانس اقلیمی ۲۸ اختصاص دادند اما در همان حال اسرائیل، روسیه، و اوکراین، که در حال ایجاد ویرانی‌های کلان زیست‌محیطی در جریان جنگ و افزایش گازهای سمی ناشی از فعالیت نظامی هستند، هیچ تعهدی ندادند. اگر چه ممکن است گازهای ناشی از فعالیت‌های نظامی در مذاکرات و در اسناد بیرون آمده نیامده باشند اما بی‌تردید ارتش‌ها در جریان کنفرانس غایب نبودند. دبیر کل ناتو، ژنرال استونتنبرگ، بیانیه‌هایی ریاکارانه در باره‌ی اثر تغییر اقلیم بر دفاع، میراث سمی جنگ‌ها، و نیاز به ارتش‌هایی با ایجاد کربن صفر صادر کرد.^{۱۰}

کشگران اقلیمی مدت‌ها است از ملت‌های ثروتمند خواسته‌اند تا ۵ درصد از بودجه‌ی نظامی خود را به تغییر اقلیم اختصاص دهند.^{۱۱} در حالی که هزینه‌های نظامی افزایشی تصاعدی داشته و از ۲.۲ تریلیون دلار در سال ۲۰۲۲ فراتر رفته است، در سال ۲۰۲۱ تنها ۹۰ میلیارد دلار صرف بودجه‌ی تغییر اقلیم شد، مبلغی که بسیار از بودجه‌ی مورد نیاز برای مهار این بحران کم‌تر است. بدون کاهش هزینه‌های ناضروری نظامی، به‌ویژه هزینه‌های نظامی ۳۱ کشور عضو ناتو که به بیش از نیمی از هزینه‌های نظامی جهان سرمی‌زند، یعنی هزینه‌های عملیات نظامی‌ای که گازهای گلخانه‌ای ناشی از آنها برابر با ۲۳۳ میلیون تن دی‌اکسید کربن است، نمی‌توان به اهداف اقلیمی تعیین‌شده دست یافت.

شواهد در دسترس‌اند. جنگ‌ها، ناتو، و مجتمع صنعتی - نظامی سه عامل بزرگ سوخت‌رسان بحران اقلیمی هستند. بی‌میلی دولت‌ها و سیاست‌سازان برای اتخاذ سیاست‌های خارجی و دفاعی کاهش‌دهنده‌ی برون‌داد گازهای آلاینده‌ی ناشی از فعالیت‌های نظامی باید مورد چالش قرار گیرد. تنها با برپایی یک جنبش قوی پادجنگ که بر پیامدهای فاجعه‌بار نظامی‌گری متمرکز شود و کارزارهایی مؤثر برای پایان‌بخشی به نظامی‌گری می‌توانیم به‌راستی مهار ویرانگری اقلیمی را آغاز کنیم.

پیوند با متن انگلیسی:

<https://climateandcapitalism.com/2024/09/17/the-environmental-cost-of-israels-genocide-in-gaza/>

---

^۱ ویرانی زیست‌بوم یا بوم‌کشی هم‌واره از پیامدهای عمده‌ی جنگ‌ها بوده است: جنگ ایران و عراق نیز خسارت‌های زیست‌بومی فراوانی ایجاد کرد که بنا بر گزارش ۳۰ شهریور ۱۳۹۹ «رئیس کارگروه محیط زیست همایش بین‌المللی مطالبات حقوقی - بین‌المللی دفاع مقدس» هنوز «پس از ۴۰ سال آثار سوء آن پابرجاست». آقای محمد یزدی گفت: «در جریان جنگ تحمیلی انواع سلاح‌های متعارف و غیر متعارف نظیر سلاح‌های شیمیایی و میکروبی علیه ملت ایران استفاده گردید و در تاکتیک‌های جنگی نیروهای عراقی، ایجاد موانع جنگی، احداث خاکریزها و سنگرهای بزرگ، باتلاقی کردن مناطق جنگی به‌ویژه در منطقه‌ی شلمچه مورد استفاده قرار گرفت که باعث تخریب محیط زیست و منابع آبی آن مناطق شده است. ... اثرات محیط زیستی این تجاوز چنان عمیق و مخرب است که پس از ۴۰ سال آثار سوء آن پابرجاست و خسارات آن هنوز جبران نشده است. وی با اشاره به بمباران ذخیره‌گاه‌های سوخت، پایانه‌های نفتی، کشتی‌های نفتکش ... گفت این حملات منجر به ریزش هزارها تن نفت خام سنگین به خلیج فارس شد و باعث گردید خطوط ساحلی استان‌های خوزستان، بوشهر و هرمزگان با مواد نفتی آلوده شود. ... یزدی آلوده شدن زمین‌های کشاورزی و از بین رفتن دام و طیور در اثر استفاده از بمب‌های خوشه‌ای در استان‌های شمال غربی، غربی و جنوب غربی را از دیگر خسارت‌های جنگ تحمیلی دانست و خاطر نشان کرد یکی از دغدغه‌های مهم در جنگ‌ها انتشار آلاینده‌های شیمیایی خطرناک و سمی و پخش عناصر سنگین است ... که قابلیت تجمعی و سرطان‌زایی دارند و تا سال‌ها محیط زیست و منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهند.» (مترجم، به نقل از [ایرنا](#))

آمریکا، در جریان جنگ ویتنام برای از بین بردن پوشش‌های جنگلی و گیاهی نیروهای ویت گنگ با استفاده از «عامل نارنجی» یا برگ‌سوز در سم‌پاشی‌های گسترده‌ی هوایی، در یک بازه‌ی زمانی ۹ ساله ۲۰ درصد از جنگل‌های ویتنام جنوبی و ۳۶ درصد از جنگل‌های منگرو را سم‌پاشی کرد و سوزانید: «هرگ میلیون‌ها درخت که علف‌های هرز، اغلب برای همیشه، جایگزین آنها شدند، علف‌هایی که به‌نوبه‌ی خود تا به‌امروز دچار آتش‌سوزی‌های ادواری می‌شوند؛ هجوم‌های طولانی‌مدت به اعماق زیستگاه‌های درخت منگرو؛ نابرابری زمین با فرسودن خاک و از دست رفتن مواد مغذی آن؛ تلفات زیاد به حیات وحش آن سرزمین با نابودی زیستگاه‌های آنان؛ ...»

هم‌چنین آلودگی زیست‌بومی جنگ خلیج فارس تنها آلودگی نفتی نبود. بمباران ۱۸ کارخانه‌ی شیمیایی، ۱۰ کارخانه‌ی بیولوژیک، و سه نیروگاه اتمی در حال کار از سوی آمریکا در جریان جنگ عراق، بیشتر خاک عراق را آلوده به مواد سمی کرد:

«نیروهای زمینی آمریکا بین ۵ هزار تا ۶ هزار دور گلوله‌ی سلاح‌های زرهی دارای اورانیوم ضعیف شده را در این کشور شلیک کردند. برابر با گزارش سازمان انرژی اتمی بریتانیا، مقدار ۴۰ تن خرده ترکش‌های مانده در صحرا (به‌شکل اورانیوم ۲۳۸ که در ساخت سلاح‌هایی از اورانیوم ضعیف شده به کار می‌رود) به‌صورت بالقوه می‌تواند ۵۰۰ هزار نفر را به هلاکت برساند. از آنجا که اورانیوم ۲۳۸ به‌مدت یک میلیون سال دارای قدرت تشعشع رادیواکتیویته است، ممکن است مناطق وسیعی از عراق و کویت برای همیشه غیرقابل سکونت شده باشد.» مترجم، به‌نقل از کتاب زیر:

«زمین سیاره‌ی آسیب‌پذیر»، نوشته‌ی جان بلامی فاستر، ترجمه‌ی محسن صفاری، انتشارات جهان ادیب، سال ۱۳۹۵.

² <https://unfccc.int/news/conflict-and-climate>

³ <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/damage-gaza-causing-new-risks-human-health-and-long-term-recovery>

⁴ <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/09/emissions-gaza-israel-hamas-war-climate-change> .

⁵ <https://www.qmul.ac.uk/media/news/2024/hss/new-study-reveals-substantial-carbon-emissions-from-the-ongoing-israel-gaza-conflict.html>

⁶ <https://earthjournalism.net/stories/cop28-how-the-wars-in-ukraine-and-gaza-affect-climate-action>

^۷ همان

⁸ EcoAction.org.eu

⁹ <https://ceobs.org/always-money-for-war-reflecting-on-cop28/>

^{۱۰} همان

¹¹ <https://www.theguardian.com/environment/2023/dec/02/cop28-climate-change-military-funds>